

Numerul 50. Oradea-mare 14/26 decembrie 1897. Anul XXXIII.

Apare duminica. Abonament pe an 8 fl., pe 1/2 de an 4 fl., pe 3 luni 2 fl. Pentru România pe an 20 lei

O nuntă macedoromânească.

Cu ocaziunea călătoriei în patrie, ce am făcut-o anul trecut (1896) în luna lui septembrie, ca să vizitez rudele mele, pe care nu le vădusem de opt ani, am avut fericirea de a vedea multe lucruri interesante, căror în copilăria mea altă dată nu le dădeam nici o importanță.

Într'o zi din toamna trecută me pomenesc cu o invitație la o nuntă din partea părinților miresei, cari îmi sunt rude de departe. Pe de o parte m'am bucurat foarte mult, fiind că eră să asist la o nuntă macedoromânească, iar pe de altă m'am intristat, când am citit invitațiunea în limba grecească. Cu o măhnire adâncă mi-am pus întrebarea: de ce oare să nu fie scrisă în limba noastră, ci într'o limbă străină? Dar ce eră să fac? a trebuit pe urmă să me liniștesc, cunoscând deja împregiurările triste, în care se găsesec frații din Macedonia.

EVLAVIA.

La 22 novembre (stil vechiu) eră să aibă loc cununia într'o duminică, dar după invitațiunea ce primisem eu trebuia să fiu acolo sâmbătă după ameași, precum am și fost împreună cu mama mea la ora fixată. Mireasa se află în odaia de alături, iar nu în cea unde stau invitații, căci lor nu le este permis s'o vadă în ajunul cununii. Într'o altă cameră eră espusă zestrea, ca s'o vadă toți acci cari doriau. Eu mai întâi văđui zestrea, care m'a impresionat foarte mult, și apoi me dusei în odaia miresei, căci mie-mi eră permis să intru acolo.

Mirele nu locuia în acelaș oraș cu mireasa; de cea trebuia el să vină cu o zi mai înainte de cununie împreună cu nuntași se ca să ia pe mireasă. Fiind cam departe, îl așteptau mereu până a sosit pe la orele șase seara. Sîhădiarii (vestitorii), șase flăcăi voinici, îmbrăcați în cele mai frumoase haine naționale, trimiși din partea mirelui au adus

vestea că acesta în curând va sosi cu suita sa; au primit darul obiceiuit, câte o năframă frumoasă, pe care au legat-o de frâul cailor și s'au întors iară ea să însoțească pe mirele, care îi aștepta la o distanță de jumătate de cias afară din oraș. Așa că după câtva timp au sosit și cuscrii (mirele cu suita sa) călare bărbați și femei, toți îmbrăcați în haine naționale.

Mirele cu mireasa de obicei se cunosc numai din auzite și nu se văd decât în timpul cununiei. Așa că mirele cu invitații sei au fost găzduiți într'o odaie separată de aceea, în care ne aflam noi cu mireasa. Am petrecut toată noaptea aceea cu cântice și hore naționale, pe cari auzind și vădându-le, inima mi tresăria de o bucurie nespūsă; simțiam că me găsim în culmea fericirii petrecând și vorbind limba maternă în patria mea cu rudele mele.

Din când în când observam că din ochii mamei mele se rostogoliau lacrimi de fericire. Totul îmi părea un vis. Uitându-me impregiur, nu puteam să cred că într'adevăr societatea, cu care îmi petreceam așa de bine, eră compusă de niște persoane, care făceau parte din nația mea cea adorată de mult! Și totuș a fost o adevărată petrecere națională dintre cele mai plăcute, căci simțiam iubirea lor cea sinceră ce arătau către mine, și sgomotul plăcut de arii naționale m'a făcut să me trezesc din visul meu cel adânc, vis pe care nu-l voi uita nici odată.

Duminecă dimineața începū a se îmbrăca mireasa pe lângă cânticele ocazionale.

Toaleta ei constă dintr'o rochie de mătase, care avea culoarea cafenie-închisă împetrișată cu flori mari de diferite colori. Gulerul și mânecile rochiei erau brodate cu fir de aur. Rochia se poartă așa de lungă, încât abia se văd botinele. Cătrânța eră tot de mătase și cu flori mai mici, de culoare albastră. Peste rochie se pune un cococ, care e totdeauna de postav negru și impregiur brodat cu fire de aur. La piept rochia este așa croită, încât se lasă să se vadă cămașa de mătase lucrată cu dantele tot de mătase. La gât poartă o salbă de galbeni de monetă turcească. Mijlocul taliei este încins cu o panglică de mătase lată de vre o cinci-spredece centimetre, legată și atârnată la o parte, și de culoare verde. De la cap până jos atârna beteala adică niște fire strălucitoare de argint, și pe acele un vël numit zăvon, care îi acoperă capul.

Și după ce astfel s'a pregătit mireasa, a ocupat locul dintr'un colț principal al odăii lângă un scaun, dar ei nu i-a fost permis să șadă, ei în tot timpul acesta trebuia să stea pe picioare, cu ochii plecați și fără a răspunde la vre-o întrebare ce-i fac femeile din impregiurul ei, ei se înțelege numai cu mama sa... sau cu vre o altă rudă de aproape. Mireasa în momentele acele trebuie să fie cât se poate mai tristă, fiind că în ziua aceea se desparte de părinții sei pentru totdeauna. Femeile tinere și bătrâne, care se găsesc lângă dânsa, meru îi cântă cântece jalnice ce se cuvin în momentele cele de despărțire. Atunci mireasa începe a plânge împreună cu părinții sei. Tot așa se întâmplă și în odaia unde stă mirele, dar cu deosebirea că cântecele lor sânt vesele. Toate femeile ce vin să-și ia adio de la mireasă sau să o felicite, o sărută ea pe o sfântă icoană, și când dau mâna cu dânsa, îi lasă câte o monetă de argint.

După ce s'au strîns o mulțime de oaspeți, sosește și preotul ca să binecuvinteze logodna, căci acolo există frumosul obicei să se facă logodna în mod formal prin preotul respectiv acasă la părinții miresei și apoi

se predă mirelui, iar cununia se seversșește acasă la mirele. Atunci vine și mirele din odaia cealaltă împreună cu suita sa, și se face logodna cu cea mai mare evlavie.

Dar în acel moment s'auzīt un mic sgomot între părinții mirelui și cei ai miresei, căci preotul acela eră macedoromân, și fiind că preoții români din Macedonia, cari țin la chestia națională, sânt aforisiți de episcopul grec, cei din partea mirelui nu voiau pe acest preot, ei pe un grec și de aci s'a iscat această neînțelegere. Sërmaunul de preot român se găsiă în cea mai mare perplexitate, iar mireasa și mirele au roșit de rușine cu ochii aplecați fără a arunca măcar o privire unul asupra altuia. Dar prin întervenirea unor români de frunte de acolo, s'au împăcat și logodna s'a făcut cu preotul român spre cea mai mare ciudă a adversarilor.

Mirele după această ceremonie a trecut iarăș în odaia de mai înainte. A sosit ciasul de plecare. Începură sărutările cele din urmă pe lângă cântice sgomotoase. În momentul când plecă mireasa de la casa părinților, eu me uitam de pe o fereastră, care dedea în strada pe unde eră să pornească cortegiul; pe strada aceasta o mulțime de spectatori curioși se imbulziă ca să vadă această nuntă. Patruzeci-cinci cai din cei mai frumoși, având pe ei șele acoperite cu velințe de lână de niște colori strălucitoare și împodobite cu ciucuri frumoase, așteptau gata să se coboare stăpânii lor împreună cu mirele și mireasa. Căii nu mai aveau răbdare, lovind din picioare pe pavagiu, sforăind și spumând așa că eră să rupă chiar zabalele din gură. Mai întâi au eșit șase flăcăi frumoși cu pieptul lat, cu fesul înclinat spre o parte, cu săricile aruncate pe umărul cel stâng, beți de bucurie, s'a urcat fiecare pe calul seu legând la coama calului năframa primită de la mireasă, și având în mână câte o ciotră de vin. Așa că credeai că erau niște smei din povești. Unul din ei ținea în mână flambura (steagul) cu crucea, pe vîrfurile căruia erau impuse trei mere aurite. După aceea se coboră mirele cu toată suita sa, și mai pe urmă mireasa, condusă de părinții ei, cari de obicei rămân acasă. Toți fiind călare, conduși de steagul lor, au început la cântece de despărțire adresate mamei miresei, pline de sentimente duioase și cu ciotrele în mână, meru beau, poftind fericire cu voce tare tinerei părechi.

Ah! ce admirabile datine se găsesc la un astfel de popor perdut! Ce cântece duioase și pline de sentimente și de jale! Într'adevăr viața Macedoromânilor e o poezie; mai cu seamă când vezi atâtea persoane călare îmbrăcate în haine naționale, cu fețele lor pline de veselie și fericire, îți vine să plângi cu un glas tare gândind că acest popor vrednic de o mai bună soartă, este părăsit în voia întâmplărilor. Și când porni cortegiul, au început cu toții a cântă, iar mama miresei cu lacrimile în ochi asvêrliă meru vin și fărămături de pâne după fiica sa până când nu se mai vedeau.

M'a emoționat așa de mult această despărțire, încât nu m'am putut sălăpâni a nu vêrsă câteva lacrimi de durere.

Fiind că ziua următoare eră să plec spre Budapesta, nu am putut însoți mireasa la orașul unde s'a dus după mirele seu, și așa nu mai șefu cum a continuat până la sfêrșit nunta, care ține de obicei trei zile.

MARIOARA G. MURNU.

Marioara.

Dramă în 2 acte de *Carmen Sylva*.

Tradusă în versuri albe de *H. G. Lecca*.

(Urmare.)

TUDOR.

De! dacă nu-ți mai place...

MARIN.

Nu tu, mă! Firea ta nu-mi place.

TUDOR.

Ai nevastă, copil... Ce-mi porți de grijă?

MARIN.

'Poi om ești, nu ești câne!

TUDOR.

Mai știi! 'oi fi și câne!

MARIN.

Ce vorbă mai fu și-asta pe tine?

TUDOR.

Iacă vorbă!

Dă ce, când urlă vântu', lui nu-i ceri socoteală că-i trist?

MARIN.

Ce-am eu cu vântu'?

TUDOR.

și nu-ți lasă copilu' să doarmă.

MARIN.

Tot treaz e?

MARIOARA.

Tot! și-i stau țintă ochii în cap, ca doi cărbuni, când ard în spuza vetrei, renași să fie focu'.

MARIN.

Nu-ți dă cumva prin minte cin' să-l fi dăochiat?

TUDOR.

Eu! Cine să-l dăoachie?...?

MARIN.

Nu mai mă-ntărâtă, mă, Tudore!.. la seama!..

TUDOR.

Atunci, de ce-ntrebași?

MARIN.

Te-ntreb, ca pe isvoru' care-a secat de tot.

TUDOR.

M'am jeluț vr'odată?

MARIN.

Veți tocmă' ăsta-i rău! că mi-ai măhnit nevasta cu amușeala ta. (Urea la vatră.)

TUDOR.

Așa e, Mărioaro? Drept e că te-am măhnit?

MARIOARA.

Nu! me măhnește gându' că-s de prisos aici. Cât n'am fost eu la mijloc, trăiați ca frați ce sânteiți; și-acu, de la o vreme, o duceți într'o ceartă.

TUDOR.

Blândețe de femei!.. Eu, nici măcar odată n'am auzit din gura-ți vr'o vorbă de mânie.

MARIOARA.

Ei! dac'ați și voi! d'ăia m'am învățat să tac.

TUDOR.

Ce bine-ar fi mă neică, să plec!

MARIN.

Da' cin' te lasă?..

MARIOARA.

Să nu pleci!..

TUDOR.

O să-mi caut eu singur om în loc.

MARIOARA.

Mai e vr'un altu' harnic ca tine?... Lasă gluma, și na înc'o cindeacă de te-ncâldește... (și dă lui Tudor rachi.) Na!..

MARIN (a parte.)

Dă la o vreme-ncoace, visez tot visuri rele.

Un gând me urmărește și se făcea-nt'r'o noapte c'amenințam pe Tudor cu barda...

MARIOARA.

Bea și tu,

Mărine!.. (Pausă.)

MARIN.

Fă, nevastă! tu, dacă veți copilu' că nu e rost s'adoarmă, de ce nu-i cânti?

MARIOARA.

fi cânt.

MARIN.

Ca viscolu' d'afară. Mai cântă-i și-alt-ceva, nu tot a mort.

MARIOARA.

De! dacă 'mi-e inima-ntristată!..

MARIN.

'Ţi-e inima-ntristată? Dă ce?

MARIOARA.

Știu eu?... 'Mi-e frică, și nici în gând nu-mi vine să caut pentru ce.

MARIN.

Ei! ce n'aș da acuma să me cobor în fundu-i! da' veți că-i prea adâncă și negură e-n ea, cum e-n fântână-afară.

MARIOARA.

Mai mult me semuese c'o vrabie fricoasă, când are pui și sboară pe lângă cuib.

MARIN.

Ce frică?... Eu te știam voioasă ca un sticlete sprinten...

MARIOARA (în vreme ce Tudor se furișează afară.)

'Mi-am și uitat d'atunci!

(la stânga.)

Scena III.

MARIN, MARIOARA.

MARIN (după o pauză.)

Ia-ascultă, Mărioaro! Mai ții tu socoteală?

Cam cât gândești să fie de când te-am împețit?...?

MARIOARA.

E mult de tot! Atâta d'eu mult, c'am și uitat
Cum am trăit la mama, când n'aveam nici o grijă.

MARIN.

Și-acum, d'eu ce 'ți-e frică?

MARIOARA.

Sunt singură d'eu tot!..
Prea stau mereu p'eu gânduri!..

MARIN.

D'eu ce?

MARIOARA.

'Mi-e d'eu copil
c'eu n'are pic d'odihnă.

MARIN.

Incolo, nu 'ți-e gându'
la nimeni?

MARIOARA.

Câte-odată, la 'ei pomi din pădure,
când imi aduc aminte cum cad peste creștin,
și veți cum, din bun-zdravăn, il culcă la pământ.

MARIN.

Știi cum vorbești tu? par' c'eu nici n'ai mai fi vădit
om retezând copacii!..

MARIOARA.

Ce să nu veți!.. Lu' taica
din ce i s'a tras moartea?.. Nu i s'a tras dintr'asta?

MARIN.

Și d'eu, la el 'ți-e mintea?

MARIOARA.

Da! și când trece vântu',
jelind afară-n prispă, 'mi-e dor d'eu biată maica.

MARIN.

Ei? și p'eu urmă?.. spune!.. spovedește-ți gându'!..

MARIOARA.

Prea multe-ar fi la număr! Mai multe ca brândușa
de toamnă, care trece cum cade bruma-'ntăi.

MARIN.

Ce să mai stau atuncea?.. Me duc.. Remăi cu bine..
Veți d'eu 'ți păzește gându', c'eu fapta din gând naște.
(Iși ia căciula și șuba și ese afară, luptând cu viscolul.)

Scena IV.

MARIOARA (singură, se așează pe banca de lângă rășboi
și-și strânge mâinile între genuchi.)

Ce me fac eu, s'era d'eu mine!.. Ce me fac!..
Măhnirea mea e-'ntocma' cum e nămolu-n mlăștini:
De ce dau să fug, d'eu aia me duc mai la afund.
Cui să 'i-o spui? Doar mami. Cu-un cias 'naintea

morții,

'mi-a d'eu: „Ascultă, fată. Dacă-'ei avea vr'un păs,
să vii să mi-l spui mie; c'eu, din fundu' gropii,
n'o să mai simț nimica, — da' tu o să gândești
c'eu-ți înțeleg cuvântu', când me-'ei ved' c'eu tac.
Măcar o jumătate din droaia-ți de necasuri
o să rămăe-n groapă cu mine, și p'eu urmă,
eu o să dorm 'nainte, — iar tu încet-încet,
n'ai să mai plângi, d'eu frică să nu mă scol din
soman*..."

Ei am să-i spui, șoptindu-i apoi: dormi, maică dragă!
Sunt numa' eu cu tine, eu și durerea mea.
Păstrează, măicuțică, păstrează-mi taina vieții,
așa precum păstrează pământu pe cei morți,
făr' să-i innapoieze, măcar c'eu nici nu-i pasă
când îi primește. Maică! ce bun fu Dumnezeu
c'eu mi te luă!.. doar astfel n'ai cum să-ni veți
măhnirea;

iar eu, plângend, pot d'eu mormentului: n'ai grijă,
c'eu nu plâng pentru tine, plâng pentru mama mea.
Și fi'n-că știi acuma, c'eu inima 'ți-e mută,
îngăduie, măicuță, la groapă să-ți vorbești,
ca să păstrez puterea să tac în fața lui!..

Tu, n'ai cum să mai suferi!.. Așa d'adânc 'ți-e
somnu',
c'eu nici nu se mai poate să-ți d'eu: „a d'eu cum plânge
și cum me cheamă fata!” Ol mamă! mamă! mamă!
(Leagăna copilul și plângend îi cântă încet.)

Să n'ascuți, puiul mami, ce cântec cântă vântu'.
c'eu vine d'eu departe și-a ostenit d'eu tot.

E ca moșneagul, care a învățat ce-i viața!..

(S'apleacă spre copil, se uită la el, se duce înspăimântată
la ușă și strigă afară în viscol.)

Cumătră!.. Fă, cumătră!..

(Iar se întoarce la copil, și iar strigă la ușă.)

Cumătră!.. (a parte.) Nici
o palmă

d'eu loc nu-i pân' acolo, și ea tot nu m'aude.
N'aude din pricina pustiului d'eu viscol!..

(Se uită iar la copil.)

'Mi-e frică reu!.. Eu d'eu aia n'am vrut să-i spui.
Ce-ar face

Mărin cu spaima-n suflet afară, p'eu în pădure,
p'eu vreme rea?.. (strigă.) Cumătră!.. Ia m'eu-te-ncoară,
cumătră!..

D'un cias te strig într'una!.. S'eu vede c'eu ai gândit
c'eu gem d'eu crivăț brații, ori fagii!.. Vin', cumătră,
d'eu-mi veți și tu copilu'!..

(Cărbunăreasa intră și închide ușa. Marioara pune lemne
în foc.)

(Va urmă.)

Cugetări.

Prietenia care-i întemeiată numai pe recunoștință,
e ca o fotografie: se șterge cu timpul.

Carmen Sylva.

*

Onoarea unei femei at'eu de bărbatul ei; des-
onoarea îi stă d'eu supra capului dac'eu, de și cinstită de
toată lumea, nu este venerată de bărbatul ei.

*

Femeia este cea mai excelentă faptură a întregu-
lui univers.

Lessing.

*

Femeia este inima bărbatului.

Pierre Leroux.

*

Un prieten îți cere bani: gândește-te ce vrei să
perdi, banii sau prietenul?

*

Nici-odată nu e bine să vorbești până ce nu
ești sigur de ceea-ce spui; o vorbă joacă de multe
ori rolul unei lovituri de cuțit.

Scrisoarea.

O scrisoare mică
Ține 'n mână ei;
Bucurie, frică,
Arde 'n ochii sei.

Vine ori nu vine?
Tot se 'ntreabă 'n gând
Și suride 'n fine ...
Vine în curând!

Tovarășile mele.

La lumina lampii mele
Filele-ți citesc mereu;
Plâng pe bielele cordele
Ce puneai în pătul meu!..

Și acum se 'ndreptează
În spre tine amintiri:
Doru 'n inimi se păstrează
Ca și moaște 'n monăstiri.

Unde sunt atâtea șoapte,
Lacrimi, ș-atâta foc
Ce-mi spuneai și zi și noapte.
Și-mi jurai p'al teu noroc ?

Tresar când trec prin aleia
De salcâmi și lilieci,
Acolo mi-ai ținut: femeia,
Tu să fii a mea pe veci.

Nu vreau avuția lumii,
Vreau eu ție să me 'nchin!
Și sfioasă raza lunii
Tremură ca glasu-ți lin.

Ați copacii se uscară:
I-a bătut al toamnei vânt;
Jurăminte se uitară;
Iar tu taci ca un mormânt.

Fantulițe și cordele
Flori, răvașe și hârtii,
Voi tovarășile mele
Veți rămâne pe vecii.

SMARA.

Concursul nostru pentru novelă.

I

Recenziunea dlui Marienescu.

(Încheiere.)

Elisa. I. Ea alergând prin câmp, din floare în floare . . . O femeie (fără nume) se află la moșia părinților ei (femeiei celei dintâie) neputându-se sătura de cântecele păsărilor, cu opinci în picioare alergau înaintea vieții . . . și sburau în calea lor cu siguranța fericirii. Și apoi tot visuri de tinerețe (și abia la pag 4 se știe, că); ea, o Elisa.

Vine un postalion și mână căruța cu 4 cai spre poarta părinților ei. Nu se spune cine e în postalion, dar ea se îngrozește . . . de și pe aici tot a dragoste amoroasă (pag. 5—8). Despre femeia aceea se poate scoate, că e tinără și confidenta Elisei, — și de spaima celui din postalion fug în fundul grădinei. Acolo eră o canalie de om, nevasta lui martiră, arendașul unei moșii, carele întrevieniă ca pe Elisa să o capete pentru un nepricopsit al lui, o figură de bandit, doară pentru o mulfă de 2—3000 de lei (pag. 8—12). După câteva zile Elisa e veselă, și confidenta rentoarceri în capitală, dar ea rămâne până la toamnă, inse acuș începe întristarea, căci un anunț dă de știre că ea e logodită

cu Marin R. și jertfită averii lui (pag. 13—14). Confidentă în capitală îi face ei o vizită, o feliçitează, dar ea e sbărcită, întristată, nervoasă, nefericită, totuși îi arată trusoul cel bogat, — dar apoi mireasa începe a fi norocoasă, pentru că viitorul bărbat, după cununie o duce la Paris și tatăl seu îi cumpără o trăsură elegantă cu o păreche de armasari, — confidenta inse lacrimoasă (pag. 15—20).

II. Multă lume la biserică, mireasa e galbenă ca ceara, cu flori de moarte; femeile profeteșc că tinerii cât vor trăi la olaltă, un an, — trei luni. — Să fie luat pe N. ori pe N. — Se cunună și pleacă în străinătate, — dar muiera curând îl numeșce: miserabil! (pag. 20—25).

III. Tata (nu se știe numele) Elisei se vede amăgit, — la ginere toate s'au sigilat și vine doba; — tata, să ascundă rușinea fetei, plăteșce toate. Muiera suferă chiar de foame, se căieșce, că a cugetat la avuție. La trei luni proces de divorț, peste un an Elisa iară e liberă (pag. 25—29).

IV. Muiera e bolnavă, se duce în Italia la St. Remo, în maiu rentoarceri în România, iară e sănătoasă și veselă, că a aflat pe altul și se începe fericirea (pag. 30—32).

V. Dar fericirea pare că dispăre. Bărbatul durmiă, vorbiă urit în somn, — ea se spărie. — Ioniță (bărbatul) e bolnav, are friguri cerebrale; pleacă cu el la doctorii din străinătate (33—36).

VI. El ajunge în sanatoriu; după 2 ani se rentoarceri cu el, — a prostit bărbatul, moare și-l îngroapă sub peatră neagră (37—40).

VII. Într'o căsuță se mutară noi chirieși; — femeia chiriașă e o misterioasă și la ea nu intră decât iară numai o femeie misterioasă. Un vecin de peste drum a vădută pe femeia chiriașă în toată dimineața eșind, în negru îmbrăcată și numai seara rentornând. Vecinul o spionează și află că ea mergea la peatra neagră și înțelege că acolo e îngropat bărbatul ei și înțelege că ea e . . . Elisa . . . care eră să fie odată muiera vecinului (41—47).

VIII. Un car cu patru boi o duce pe ea (Elisa) la peatra neagră. „Ce ți-e scris în frunte, trebuie să tragi“ (pag. 48).

Părerea critică. Novela „Elisa“ nu a meritat ca să-mi perd mult timp cu ea, dar pentru liniștea concurentului și informarea aceloră, cari voiesc ca să scrie novele și să le arete la concurs, trebuie să-mi fac observațiunile, mai ales că cu mai mulți ani mai înainte, asemenea am fost recercat ca să criticez niște novele și unii din concurenți au cređut, că ei au scris bine, dar critica a fost nedreaptă.

Deci concurenților spre cinosură, următoarele:

1. Cel ce vră să scrie o novelă, mai întâi să-și aleagă respective creeze materialul novelei. Materialul unei novele de regulă se referă numai la o întâmplare, la o acțiune a persoanei de frunte în novelă, și scriitorul, acel material să și-l descrie pe scurt.

2. Scriitorul să-și facă un plan, că după natura materialului, în câte părți poate împărți materialul; în 4—6—8—10 părți.

3. Să-și aleagă persoana cea mai de frunte și persoanele conlucrătoare, să precizeze acțiunile lor în genere, precum caracterizarea lor, și apoi să combine ca fiecare persoană, în care parte a novelei să pășească pe scenă, și ce să fie acțiunea fiecărei persoane cu rolă mai de frunte.

4. Să-și aleagă persoanele secundare, și combi-

neze rola lor, dar așa ca și aceste să servească pentru suplinirea întregului, adică: a acțiunii persoanei de frunte, — și nu cu role în împregiurări, ce nu se țin de întregirea novelei.

5. Scriitorul acuma să înceapă la compunerea novelei; fiecare parte însuș să o ia la critică; — să coregă, să îndeplinească ici cole — ce e de lipsă — să modifice. Aceasta să o repețească în câteva săptămâni, și după ce a purisat-o, să o censureze însuș, iară dacă are cunoscuți, cari s'ar pricepe, ca să-și dea părerea, roage-i. Toți au datorință, ca pe începători să-i ajute, să-i îndrepte, — căci dorința tuturor e ca să avem literați pentru toate speciile literaturii. Și să nu creadă nime, că pentru o novelă e destul a cugetă câteva minute și apoi a o descrie — ca operă perfectă.

In novela „Elisa“ sînt smintele următoare:

1. Împărțirea materialului novelei e rea; pentru că partea I cuprinde 20 de pagini, și celelalte părți câte 5—1.

2. Acțiunea Elisei, ca persoană de frunte, s'a putut lăți numai până la pag. 29, adică părțile I, II, III, anume până la divorțiul de bărbatul prim; — atîta e o întemplantare și materialul novelei se estinde de regulă numai asupra unei întâmplări sau acțiuni.

3. Părțile IV—VIII sînt material de o nouă novelă; toate I—VIII părți s'ar putea împreună numai într'un roman, și numai atunci când Elisa ar fi o persoană istorică, cu multe fapte bune și acele durează și până a trăit cu al doile bărbat, — anume atunci când ar fi de lipsă de a descrie viața ei, — dar firește, că atunci o altă grupă de persoane intră pe scenă.

4. În novela Elisa sînt numai două persoane de acțiune: Elisa și confidenta, care are rolă mare și cele mai multe împregiurări ea le povestește așa, încât novela e mai mult o poveste a confidentei, despre care numai atîta se poate ști, că și ea e o fată, dar numele și cine e, nu șcim; apoi confidenta are o rolă fără de nici o influință asupra Elisei și împregiurărilor, când ea ar fi fost chemată să intrevină la părinții Elisei, ca să impedece măritarea, dar confidenta numai din anunț șcie, că Elisa s'a logodit. De tot reu.

5. E smintă de a băgă într'o novelă atâte enigme, a sili pe cetitori tot să ghicească, că oare cine-i acela? sau cine-i aceea? Nu șcim cum s'a numit tata Elisei? Cum arendașul, — ce a fost pronumele lui Ioniță; — și cine a fost vecinul. Ceva poate rămâne și enigmatic, dar nu poți sili pe cetitori ca tot să gândească, că oare ce înțelege autorul?

6. Elisa are doi bărbați. Marin. R. primul nici se nu arată pe scenă, când un mire e persoana de frunte într'o novelă; al doile bărbat abia când e bolnav, și în somn strigă: Eliso! ajută-mi! Dacă mirele, bărbatul nu are acțiune, apoi cine să aibă? Un june trebuie pus în lupte nencetate și între intrigi până ajunge la scopul ca să-și capete pe adorata; asemenea și o fată, dar pe Elisa numai în fundul grădinei o vedem în lupta internă și numai înaintea confidentei.

7. Concurentul adeseori se silește ca să scrie într'un stil extraordinar de frumos, dar din puținele citate în istoria sau materialul novelei, se vede că adeseori e ușoratic la folosirea cuvintelor, — nu se poate sătura de cântecele paserilor, — cu opinii în picioare alcargă înaintea vieții etc.

8. Rola Elisei în părțile IV—VIII, încât a umblat la mormântul lui Ioniță, e frumoasă pentru exemplu femeilor, — dar nu e motivată, și nu șcim că Ioniță

fost-a vrednic de așa omagiu mare la mormântul lui? Nu șcim ce și cine a fost Ioniță? De la el nu am vădit nici un bine și ceva frumos pentru Elisa; oare pentru ce a meritat, ca muierea să-i certeze mormântul în toată ziua. — E bine să ne nisuiim, ca în novele să aducem tot exemple bune despre bărbați buni și femei bune, pentru că cartea, totdeauna e: *învățătoare*, și pentru aceasta să încungiurăm de a da exemple rele, căci oamenii cei mai mulți sînt rei, și exemplele rele le imitează mai curînd.

Nu vreu să descurajez pe concurenți, — sînt împregiurări scrise cu talent, dar se vede că n'are idee curată despre obiectul și construcțiunea unei novele, înse cu truda — itur ad astra.

Opărratul lui Toacă. I. Estrasul novelei. De la

pag. 1—11 se descrie, că din satul C. se asentară 8 ênși, între acestia și Sivu, pe carele în sat îl țineau de un prost. La pag. 12—22 se descrie viața copilărească a lui Sivu la oi și capre și învață a suflă în tuturez. La pag. 22—24 Sivu iară e pus la oi; 34. umblă la ședătoare, toți își bat joc de el ca de un prost; 36—38 în 8 decembre 1862, e ospătare mare la casa lui Sivu, pentru că măneci va plecă la asenlare. 39. Sivu ajunge trimbițaș la regimentul din Arad. 40, învață a celi, serie, jucă și a cruță și serie la părinți. 44. Se amorescă de Fani șvâboaică o socăciță. 48. regemintul se duce la Poșon, apoi la Viena, 51. Fani se duce după el. 51. Sivu în 1865 iară scrie la părinți. 53. părinții îi răspund și-i spun că fata vecinului e de măritat; 54—57. Sivu se cunună cu șvâboaică, și are copil. 58. Fani intră de socăciță într'o cărcimă, căci Sivu are de euget ca să nu mai rentoarcă acasă, ci să fie birtaș. 59. Sivu pleacă la răsboiu; 60. cade la Königgrätz; 61. Iovița ortacul aduce veste muierii Fani; 62. Fani cu copilul se duce în satul lui Sivu, în casa părinților lui.

II. (*Smintele formale.*) La împărțirea materialului e regulă, ca toate întâmplările să se înșire după timpul în care s'au întemplant; ce s'a întemplant mai înainte, să nu se înșire mai târziu; pentru aceasta, novela a trebuit să se înceapă cu cele descrise la pag. 11—22 adică când Sivu eră la capre și învăță să sufle în tuturez și a fost de 17 ani; apoi a trebuit să urmeze cele de la pag. 23—28, învățarea economiei; 34. ședătoarea, dar toate aceste trebuiau scrise pe scurt; după aceste trebuia să urmeze ospătarea de la pag. 36—38, asenlarea de la pag. 1—11 și apoi acele de la pag. 39—62. Astfel materialul novelei n'a fost bine împărțit și împregiurări neesențiale pentru scopul novelei, s'au descris prea pe larg. Se pot spune că odată mai târziu și cele din trecut, dar mai mult ca niște observări, caracterisări, și nu ca părți de sine stătore. Toate la locul lor.

III. (*Smintele meritore.*) În novelă lipsese persoanele trebuincioase, cari să între în acțiune. Mai toată novela e descrierea pe larg a biografiei lui Sivu cel prost. Persoanele cari figurează e Iovița, și toată acțiunea lui e, că scrie în sat, că Sivu are drăguță pe o șvâboaică și că muierii Fani îi duce șcirea despre moartea lui Sivu, și apoi cealaltă persoană e Fani. Deci în novelă lipsește acțiunea, prin care persoanele și împregiurările se încălesc și lipsește o desvoltare și apoi o deslucire frapantă.

Dar fiind că pentru premiu e de lipsă nu numai o novelă originală, ci și națională, ca cei din popor în novelă să afe exemplu bun pentru de-a-l putea imită,

a fost smintă de a descrie pe un cătană, care se îndrăgostează de o șvăboaică, și care vine în sat pe capul părinților lui Șivu. Casul s'a mai întemplat, și toți au dis, că astfel de român a făcut păcat. O novelă premiată la noi ar avea destinațiunea ca să se introducă, ca o carte populară prin sate, — dar Căprarul lui Toacă trebuie să aștepte porțile închise.

IV. (*Limba noiei.*) Limba noiei e destul de frumoasă, și e de lăudat tendința, de a scrie în stil popular; partea despre asontare, precum scrisorile către părinți, sânt demne de lăudat, dar partea cealaltă mai puțin a corespuns acesteia dorințe.

Alcun autorul se vede a fi inteligent și cu aplecare de a scrie noiele, dar pentru a scrie noiele bune, trebuie atare pregătire, parte prin cetirea multor noiele bune, parte prin aflarea regulelor compozițiunii de noiele. Eu pe autor îl indemn la studiu și lucru serios, și sper că în viitor îi va succede de a ne face bucurie pe terenul literar, — dar pentru noiele presinte să nu aștepte premiu.

DR. AT. M. MARIENESCU.

Henrik Ibsen.

— Studiu critic. —

(Urmare.)

În „Rosmersholm“ Ibsen ne arată un alt caracter femeiesc în persoana Rebbecei West.

Rebecca crescuse la tatăl seu natural, doctorul West, unde educația ei a fost de tot liberă. Plină de ideale mari, pe cari tinerețea ei le făcea probabile, ajunse la Rosmersholm, la bolnăvicioasa sa prietenă Beata. Rosmer, bărbatul acesteia, eră preot al locului și ultimul descendent al unei vechi și renumite familii. În el recunoscă Rebecca pe bărbatul, cu ajutorul căruia își va putea împlini planurile. Cu încetul cu încetul începă să infiltreze în el părerile sale și Rosmer, care numai silit apucase cariera profeției, începe să se îndoiască de adevărul religiunii. Rebecca ajunse stăpână la Rosmer și în scurt timp, adorată de Beata și stimată de Rosmer. Pentru împlinirea uriașelor sale planuri îi stetea în cale Beata în cale, căci numai liber fiind Rosmer ar fi putut să-i fie un ajutor. Și iată că se întemplă, ceea ce adeseori se întemplă în asemenea casuri, Rebecca creșă că măreția scopului seu sancționează mijloacele. Folosindu-se de starea desolată a Beatei, care aflase că nu va

putea fi nici când mamă și astfel va fi pricina stingerii neamului bărbatului seu, infiltrează în ea ideea, că nu mai are drept a trăi, până ce acest cuget ajunse idee fiesă. Prin mici aluțiuni îi dădea Beatei să înțeleagă, că bărbatul ei s'a lăpădat de religione, așa că acest gând adăogându-se la celelalte o fac pe Beata să se sinucidă.

Ibsen nu ne arată dezvoltarea progresivă a acestei deciziuni în sufletul Beatei, căci pentru el Beata e numai un instrument, ci ne arată faptul îndeplinit ca și un lucru foarte natural. Celor cari s'ar împiedecă de

probabilitatea astei sinucideri, le recomand drama: „Oameni singuratici“ de G. Hauptman, în care e o stare analogă și regăsim în Käthe Vockerat pe Beata și în Anna Mahr pe Rebecca.

Pe Ibsen îl interesează aproape exclusiv starea sufletească a Rebbecei pe timpul îndeplinirii grozavei fapte. Iată ce povestește Rebecca despre acel timp:

„Ce gândiți, că atunci lucrăm obiectiv după planuri precugetate? Atunci nu eram ca acum, când stau înaintea voastră și povestesc. Și apoi așa cred că în fiecare om există două feluri de voiuță, ce? Voiam să scap de Beata pe ori ce cale. Dar nu credeam nici odată că aceasta s'ar putea și împlini într-adevăr. La fiecare pas, pe care-l încercam și cutezam să-l fac mai departe, par că strigă ceva în mine: „Stai pe loc! Oprește-te!“ — Și apoi tot nu puteam să me opresc. Trebuia să mai încerc numai un mic pas mai înainte. Numai încă unul și apoi încă unul. Și apoi încă unul — și iarăș unul. — Și astfel se întemplă. — În modul asta se întemplă așa ceva!“

După moartea Beatei, care fusese constatată de medici ca urmare a unei stări de alienare mentală, Rebecca rămâne la Rosmersholm. Legăturile între ea și Rosmer rămân aceleași legături nevinovate ca și mai înainte, ele sânt acelea ale unei căsătorii spirituale. Rosmersholm devine un lăcaș ideal, unde morala e stăpână și unde cei doi, lăpădându-se de ori ce prejudecări în cuibul lor făuresc nevinovat mărețe planuri pentru îndreptarea omenimei.

Așa se fi fost oare? La aparență da, dar numai la aparență.

În fine sosește momentul când ideile coapte în taină trebuiau să fie dezvoltate în public.

Mărgăritarul haremului.

Aici începe piesa.

Kroll, fratele Beatei, reprezentantul partidei politice conservatoare din oraș, atacat de toate părțile, până și de membrii familiei sale, vine la prietenul său din copilărie, la cumnatul său Rosmer, ca să-i ceară ajutor. Aceasta e prima ocaziune, unde Rosmer îi dăneagă spriginul și tot prima ocaziune, când trebuie să păsească în public cu ideile sale. Cu groază Kroll află, că acela, de la care nădăjduia mai mult, e cel mai înverșunat liberal. Atunci amărît, vădându-se răpit de cel din urmă sprigin, așîlat până la estrem de lupta politică, de care atărnă onoarea și salvarea persoanei sale, pornește o luptă pe moarte și pe viață cu noul său protivnic, întrebunțează toate mijloacele posibile pentru de-a-l nimici. Pentru întăia oară în viață îi par suspecte relațiunile dintre Rosmer și Rebecca, pe cari mai înainte le aprobase, moartea soru-și și mai ales cuvintele acesteia la ultima lor întălnire: „Nu mai am mult timp, căci Ioan (Rosmer) trebuie să se insoare cu Rebecca!“ pe cari atunci la creduse ieșite din mintea unei nebune. Intriga lui e cu succes și prin ea e zdrobit și Rosmer, care nu știea precina adevărată a morții soției sale și în care sugerează ideea vinovăției, precum și Rebecca, care află despre nașcerea sa nelegală și absurditatea planurilor sale. Atunci ea mărturisește adevărul - și tot e pierdută.

Pricina aștei grabnice spulberări a marilor planuri ale celor doi zace în aceea că raportul lor nu e așa de lipsit de prejudeții și așa de nevinovat, precum îl arată aparenta. În caracterul Rebbecei găsim vechia luptă între două puternice elemente, pe care am aflat-o la Skule și la Borkmann. Această femeie dotată cu o voință de fier n'are puterea să treacă fără remușcări peste faptele sale. Să o mănă pe Beata în groapă poate, dar să își potolească remușcările nu. Ea, care se credea mai presus decăt ori ce prejudeții sociale, e nimicită când află că e născută din păcat. Și în sfărșit ea care credea că afecțiunile ei spre Rosmer sînt numai spirituale, descopere cu groază, că ea îl iubește nu cum se iubesc doi prietini, ci cum iubește femeia pe bărbat.

Pedeapsa ce cade asupra ei, e crăncenă. Ea nu constă în vorbele ce i le aruncă Kroll și chiar Helseth, ci în convingerea propriilor scăderi și în recunoașterea slăbiciunii lui Rosmer, care sedus de câteva vorbe, trece la tabăra dușmanilor.

Sfărșitul e împăcător intr'atata, încăt cei doi cari n'au putut fi uniți pe pămănt din cauza „cailor albi de la Rosmersholm“, în moarte merg liniștiți, mână în mână.

Și acum să ne fie permis să vorbim și de alte două persoane secundare în piesă și cu ele să analizăm rolul persoanelor secundare și a episoadelor în dramele lui Ibsen.

*

Am vorbit despre unitatea de loc și de timp în dramele lui Ibsen. Peste unitatea acțiunii cred că putem trece ușor, de oare-ce din conținuturile ce le-am dat la toate dramele (abstrag de la poeziile dramatice), ea reese evident. Me voi mărgini aici să vorbesc despre unitatea stilului și a personajului cu care operează dramaturgul nostru.

Dacă comparăm o piesă de Shakespeare și una de Ibsen și sîntem atenți asupra unității stilului, vedem o deosebire ca între cer și pămănt. La primul dialogurile și monologurile în loc să ne apropie de miezul piesei, ne depărtează prin ideile și asemănările

cuprinse în ele în regiuni cu totul străine. La Ibsen tot dialogul se învărte în giurul ideii principale. Shakespeare atinge deci de chestiuni, Ibsen ne deslușește numai o chestiune. Îndată ce ne-am pune întrebarea, care ni se împune de altcum involuntar: „care are dreptate?“ ar trebui să scriem un studiu special. Aici ținem numai a constată faptul, pentru legătura cu cele următoare și să mărturisim că amăndouă soiurile ne plac, fiecare în felul său. Nu e iertat înse să uităm un lucru, că ceea-ce lui Shakespeare i-a succes, nu i-a mai reușit nimenui, nici chiar marelui Goethe, care în Faust a creat cel mai genial op al omenirei, înse nu o dramă. Singurul Shakespeare e acela care a știut uni cu succes drama și poezia dramatică.

Vom trece acum la personajul unei drame de Shakespeare și a uneia de Ibsen și totodată la episoadele ce se leagă de aste persoane. La primul aflăm o listă de o pagină și deci de episoade, la cel din urmă 5—6 persoane și cel mult două episoade. Marelui Shakespeare i-a succes și aici să ne aște interesul asupra fiecărei persoane, dar deja putem constată un desavantaj. Prin întrefeserea alător episoade, luarea noastră aminte asupra firului roșu a acțiunii principale, se risipește. Nu-i vorba, Sh. a învins piedeci uriașe și a știut să lege atăt de strîns în „regele Lear“ două acțiuni diferite, încăt istoria lui Lear și a lui Glosser ne par una, de și ele nu au în fond nimic de aface la olaltă. Dar ceea-ce i-a succes lui, nu i-ai mai reușit nimenui și marele Schiller e învins în „Hoții“ de greutățile tehnice.

Un lucru simțim îndată în piesele lui Ibsen: întreaga noastră atențiune e încordată asupra miezului piesei. Când ne arată o persoană secundară, e numai pentru ca să ne deslușească pe erou, când introduce pe Brack, e ca din conversațiile sale să reiasă mai evident firea Heddei Gabler. Foarte caracteristic e pentru Ibsen că în „Expediția de nord“ nu dă numele copiilor lui Oernulf, ci spune numai „cei șase fii ai lui Oernulf“. Principalul e că sînt 6 și toți șase au să cață în luptă. De asemenea în „Comedia iubirii“ cele „opt fete ale preotului“ cu minunatul epitet „ce se urmează ca tuburile unui organ“ sînt puse numai pentru de a mări ironia legată de persoana preotului, precum copiii lui Oernulf sînt numai pentru de a mări tragicul sorții acestuia. Un lucru ne bate la ochiu. Totdauna medicul e un om superior. Așa în „Liga tinerimei“ (singurul om cum se cade), în „Nora“, în „Dușmanul poporului“, în „Rața sălbatică“, în „Solness“ etc. Ibsen ănsuș din medic ce eră să devină, a ajuns — un medic pentru omenire și poate acest fapt i-a insuflat involuntar atăta respect pentru medicină — în sens mai înalt. Când avem de a face cu un episod, e numai pentru ca acțiunea ănsaș să ne devină mai limpede. Căteva pilde. Nu le voi alege din piesele sale din junete, de-și aș pută (s. p. în Juger episodul cu Lykke și cu copila Ingeriei), ci din piesele analizate în urmă, cari de sigur sînt mai proaspete în memoria cetitorilor. Günther în „Nora“ nu e adus pe scenă numai de a lungi piesa, ci în el vedem păcatul Norei, o nouă ilustrare a falsificării de poliță.

(Va urmă.)

SEXTIL PUȘCARIU

E c o u.

Sub titlul: „Abonații restanțieri“ — dl dr. At. M. Marienescu a adus în „Familia“ un caracteristic reproș publicului și inteligenței române.

Sunt uneori lapte binecunoscute de toată lumea, cari inse numai atunci devin un scandal, când cineva le spune pe față.

Mie mi-a plăcut mult acel reproș, fiind că eră adevărat și merital; -- mai având și avantajul, rar la noi, de a fi spus *verde*.

De aceea — și drept ecou al celor susținute de distinsul bărbat de litere — îmi voi permite a ilustra lucrul cu un drastic exemplu real, ce însumi l-am petrecut.

Este fapt recunoscut de toți istoricii și politiciii leali — fie naționali, fie streini, — de toți căți au studiat și cunosc bine referințele de traiu ale poporului nostru, că pe Român l-a susținut de secolii și îl susțin ați prin vârtejul de pericole, ce-l încungiuară, un număr de *văntuși înăscute*, cari cu drept cuvânt escită jalusia altor popoare de la natură mai neajutorate, ce -- din nefericire -- nu posed asemenea virtuți.

Nu este numai proverbial de trainic poporul român, ci el este și nespus de harnic, nespus de agonisitor și crușător... perfect econom — chiar între cele mai grele circumstanțe. — Iar când situația îi suride cât de puțin, atunci Românul prin înțeleapta-i chivernisire și diligența-i de fer — devine în grabă om avut.

De nenumerate ori am încredințat sume considerabile către unui copilăndru de 16—18 ani, -- să facă cutare greu negoț... și densusul a percurs drumuri îndelungate, s'a dus peste țări și mări, cu crășme, musici, femei — și câte alte ispițe, dar s'a reintors voi-nic și teafăr — cu treaba făcută; precând aceeaș treabă nu fi-o face omul mare, inse de soiu mai debil, mai ușuratec, mai neajutorat, ci de regulă sucumbe celor dintei ispitiri.

Tot astfel se are lucrul cu agerimea minții înăscută Românului.

Dă-i o schinteă, o rază din lumină — și el, ca un alt Promoteu, va prinde îndată întreg focul și soarele întreg; — dă-i puțin repaus și puține mijloace de învățatură — și el, mult mai degrab ca alții, se va avânta la o înaltă perfecție!..

Resultă aste daruri din maiestatica-i origine, ori din vicisitudinile oțelitoare, ce le penetrează de secolii?!... Fi-va și una și alta, — căci este în firea sclavului să cuprindă lumina și să iubească, îndoit ca alții, libertatea; — este în firea apăsăturii să se resboiească, să cerce cele mai strimte cărări, pentru ca să iasă la un liman mai scutit de apăsare!.. Nenumărați sunt oamenii nostri, cari și-au eluptat poziție și știință cu minime mijloace și între giurstări nepriincioase, când fiii altor neamuri de mii de ori ar fi lăngedît și sucumbat...

Cu un cuvânt: Ați putem trece liniștiți peste

ori cari dușmani reutăcioși, ori ignoranți, cari altcum presintă pe poporul român — și să constatăm adevărul, că acest popor pedeplin merită atributul de harnic și cuminte — și că aceste însușiri, lui înăscute, l-au salvat și susținut peste secolii...

Aci inse am stat... Durere, lângă aste eminente calități — ca o hidră cu 9 capete — se ridică cele 9, poate sînt chiar 99, speciale păcate românești.

Între aceste numărăm în primul plan *lipsa de însușetire* pentru cauzele comune, din care resultă *nedisciplinabilitatea* și *involența* noastră proverbială.

Acest păcat isvorește din alte două păcate specifice naționale, din ura și invidia, cea atât de des cântată și atât de mult regretată, care causează toate dăstastrele noastre pe ori ce teren.

Remănem pentru astă-dată la *involența* — și între soiurile acesteia la *involența literară*.

Pe terenul literar am meritat de mult, ni s'a și dat, de mult o notă rușinoasă: Înapoiati...

Streinii ne-au dat o, dar ea este meritală și dreaptă, unica poate dreaptă din câte note ne-au dat streinii — amici și inamici deopotrivă... Iar noi ar trebui să ne ascundem capetele în năsip ca struțul; să ne închidem ochii, ca să nu vedem adevărul; să ne îndârjim în propria mândrie, când am voi să negăm îndreptățirea acestei note rele.

Omul cu vederi limpezi, carele observă, cât de înlins este așânunitul „îergul cu cărți“ la popoarele ce posed nota de „inaintate“; — acela, care vede cât de generală este trebuința, aș puté dice setea de literatură la toate popoarele cu pretenții culturale; — acela, care știe cum bătâni bărbali, juni, tineri de ambele sexe asaltează formal librăriile, căutând cu dor și zor, ce nou a apărut?... și-și dă ultima pară pentru acest nou produc; — acel om nu ne va puté contesta îndreptățirea rușinoasei note, ce planează d'asupra creștelor noastre.

Stima generală este răsplata celor ce iubesc literatura la alții, — la noi este adese un zimbet de dispreț; — o rușine simșește în sine ficcare, dacă n'ar posede, ori n'ar fi cetit barem operele clasice din literatura limbei sale; — cu un cuvânt: productele literare se caută și se cumpără în masse... pentru că ele sînt un nutrement spiritual, dîlnic, indispensabil, — fără de care nu ar puté trăi, necum să mai aibă și pretenția de a se giră cult, inteligent, om cetit etc...

Și să nu se creadă, că setea aceasta literară s'ar observă numai la Germanii, Francezii, Englezii etc., cei mult înaintați...

Nu! Popoare mici, mai mici decât al nostru; — popoare sêrmâne, mai sêrmâne în masse lor decât noi, — au trebuințe educative-culturale; — iar — ceea ce e lucru principal — au *omenie literară*.

Unde în lume vei mai află faptul rușinos, că un nesfêrșit număr de inteliginți, cari altcum în viața practică tot la frunte se îndeasă, nu prenumeră nici-o foaie, nu cumpără nici-o carte?...

Unde vei mai află faptul și mai rușinos, că un număr tot atât de mare trăiește spiritualmente pe credit, primește cărți și diare, iar cu prețul și abonamentului remân în datorie, causând astfel falimentul întreprinderii?...

Ba mai mult: unde în lume vei mai află lipsa de sfială, care se cere pentru ca să primești munca altuia, să-o vinđi și să-o rețini?...

Un exemplu real:

La anul 1893 am tipărit în propria-mi edițiune

lucrarea mea „Reunirea Românilor din Transilvania și Ungaria.“

Fiind cartea de cuprins istoric-bisericesc și eu de credință, că în prima linie colegii mei preoți, dacă nu altcum, apoi din simț de colegialitate, me vor spriginii, am spedit câte 10 ex. tuturor colegilor ppopi și unor amici — cu rugarea a încerca desfacerea lor.

Ei, și ce s'a întâmplat?!

S'a întâmplat, că cartea s'a trecut și ați — după 4 ani de zile — nu am nici carte, nici parale... Am înse un registru de 773 fl. v. a. restanțe...

În câte 3 rânduri prin scrisori private ș-apoi prin un anunț public am recercat pe bunii mei colegi, să-mi restituie (pe speșele mele) cărțile, ori valoarea lor.

Nici un răspuns... Îndeosebi nici un răspuns de la acei mulți, cari desfacuse cartea...

Depart de la mine ori-ce pretenție în privința valorii literare a cărții!... Dar, nu de asta este vorba aici!

Valoare literară la noi pare a nu avé nici o carte, — căci altcum nu s'ar pute întâmpla, ca un popor de 3 milioane să nu producă mai nimic pe acest teren. Nu s'ar pute întâmpla, ca diarele și revistele noastre să lupte cu o permanentă miserie ș-apoi una după alta, cu bună cu rea, să apună — tot numai din lipsa de sprigin. — Nu s'ar pute întâmpla, ca puținii noștri oameni de penă, căți rischează a publica câte ceva, să se vadă toți până la unul desilusionați, păcăliți și păgubiți. — Nu s'ar pute întâmpla, să îmbetrânești, încununat cu un mare renume literar ca Bariț, luptând... luptând; — să fii provocat de națiune a scrie — iar după ce a scris, să pui cărțile în pod. — Nu s'ar pute întâmpla, ca opere epocale ca Enciclopedia română să nu se treacă... și multe, multe nu s'ar pute întâmpla...

Românul e harnic, el înse e și sgârcit, când vorba este de trebuințe educative culturale.

A fi econom bun, nu înseamnă înse a fi avar.

Cetit-am oare undeva adevărul: „Unter allen Lasten ist der Geiz der dümmste“...

Românul e cuminte, el înse e atât de cuminte, încât când poate trăi căne-căneșce, își este șie-și destul și rămâne aplecat a ride de cei ce se însufleșesc pentru bunuri ideale.

Românul poate fi un egoist cât de cuminte. — la liman nu va ajunge...

La liman ajung numai popoare, cari au trebuințe spirituale, numai națiuni, cari șciu manifestă cu fața însufleșirea lor pentru bunurile ideale ale poporului.

Iar între aceste manifestațiuni, locul prim îl ocupă omenia literară.

N. MANECUȚIU.

Pro domo.

Drept răspuns la întimpinarea publicată în nr. 48 al foii noastre sub titlul „Reflexiuni sociale“, primim de la corespondentul nostru „Melissa“ din Beiuș, următoarele rânduri:

Să ne înțelegem. Unde nu este tigna vieții, precum noi nu o avem, se ridică volbura tulburării de inimă; și eu în o corespondență concisă am „semnalat“ numai aparițiuni simptomatice în viața socială, lăsând „critica“ pe alte timpuri și altor judecători chie-

mați din afară de cercurile noastre, cari — și singuri ei — nepreocupați vor pute apreția „mâne“ starea noastră socială de „ați“.

În aceasta situație apostrofarea de pricină a putut să jignească pe unul sau pe altul; declar înse. că despre singuratiei vorba fiind, ea nu s'a referit la cercuri profesionale.

Încât pentru grațiositățile, mai vârtos de la sfârșitul articolului — din ele nu pot să constat alta, decât că și „Tiron“ e de felul aceloră, cari „umbă să sperie lupul cu pielea oacii“, și-i dic: „Pune-ți căciula dinainte și te judecă singur!“

MELISSA.

Ilustrațiunile noastre.

Evlavia. Materialismul cam stinge sentimentele intime, pier și evlavia din oameni, dar femeile o păstrează cu sfințenie, căci este una din cele mai subline virtuți ale lor. Se poate dire, că o femeie bună nici nu se poate întâmpla fără evlavia. De aceea și pictorii, voind să ne înfașeze evlavia, ne-o personifică prin femeie. În adevăr, nu este un ce mai înalțător, decât o femeie adâncită în rugăciuni.

Scrisoarea. O idilă drăguță. Scena se petrece în grădina. Damicola a primit o scrisoare de la logodnicul ei. O citeșce cu inimă palpitândă. Dar fericirea ei nu se poate descrie...

Mărgăritarul haremului. Haremul este acea parte a locuinței turceșci, unde trăesc femeile. Ele nu lucrează, ci numai cântă și joacă. Au tot ce le trebuie, numai libertatea le lipșesc. Ce folos de titlul frumos, mărgăritarul haremului, dacă ești selavă și nu ești fericită!?

LITERATURĂ ȘI ARTE.

Șcri literare. Dl. G. Bengescu a publicat în limba franceză la Brusela o lucrare intitulată „Essai d'une notice bibliographique sur la chesion d'orient“ în care se ocupă cu deosebire și de chestia națională și sunt însemnate peste 50 de volume și broșuri care tratează despre situația Românilor din Ungaria. — Dl. I. Axentie Severu anunță, că, după experiență de 48 ani în două căsătorii, a compus un mic tractat despre amor, despre căsătorie, cam în ce condițiuni să se facă și despre celibat. Prețul unui exemplar, 40 cr. Dacă se vor găsi destui abonanți (nu abonenți), va da lucrarea sub presă. — Dl. Th. Stoicescu a scos la lumină în București ediția a patra din volumul seu de poesii: „Nopti albe“.

Țiarul „Dreptatea“ încetează. În nota noastră făcută la articolul dlui dr. At. M. Marienescu, intitulat „Abonanții restanțieri“, din nr. 48 al foii noastre, am ȝis că și diarele noastre politice numai vegetează. Afirmățiunea noastră se probează prin faptul, că țiarul „Dreptatea“ din Timișoara își anunță sistarea la sfârșitul anului, căci — ni-o spun întemeiătorii — „organul cu ținta de a complană diferențele naționale, n'a putut află la poporul român nici resunetul dorit, nici spriginul cerut“. Anunțul desistare e semnat de următorii domni: Alex. Mocsonyi, Eugen Mocsonyi, Zeno Mocsonyi, Vinc. Babeș, Titu Hatieg, Vincenție Pap, Emanuil Ungurian, Iuon Lengeru, Dr. G. Vuia, Coriolan Bredicean, In

Budințian, Valeriu Pop, Dr. Aureliu Oprea, Dr. Aurel Cosma, Dr. St. Petrovici, Dr. Tr. Putici, Alexandru Creciunescu, Tegele, Vasiliu Vaianțiu, Dr. Dobrin, P. Rotariu, Dr. Isidor Pop, Dr. I. Nedeleu.

Academia Română a ținut vineri la 5/17 decembrie ședința publică, în care s'au făcut următoarele comunicări: Dl D. Sturza: „Despre explorările de la Suceava sub direcțiunea dlui Carol A. Romstorfer“. Dl Gr. G. Tocilescu: „Despre epigrafa orașului Tomis“.

Marele etimologic al Românelor. Dl Alexandru Filipide, împreună cu dnii G. Ibrăileanu, C. Botez, I. Popovici, și Teodorescu Chirileanu, au început de la 1 noiembrie să adune materialul pentru Magnum Etimologicum, serie „Evenimentul“ din Iași. Adunarea materialului va dura doi ani, după care, în trei ani d. Filipide va lucra la desăvârșirea acestui monument al limbii române. Academia a acordat dlui Filipide dreptul de a începe lucrarea de la capăt, fiind-că planul d-sale e totul altul de cât acela al dlui Hașdeu.

Templul lui Poseidon la Constanța. Lucrătorii cari fac săpături la portul de la Constanța, au dat de mai multe bucăți de marmoră și de piatră purtând diferite inscripțiuni. S'au găsit o parte din fronton, diferite frise, coloane și capiteluri de marmoră, mai multe trepte de piatră și o fațană, în lungime de 30 metri și care după toate probabilitățile trebuie să mai aibă încă 30 de metri de lungime. Dl Tocilescu crede că aceste bucăți găsite sunt din templul lui Poseidon, ce era clădit în Constanța, templu care figurează și pe monedele orașului Tomis. Această clădire trebuie să fi fost cea mai importantă din localitate. În urma intervențiunii ministerului instrucției publice, s'a hotărât ca lucrătorii să sape cu multă circumspecție la scoaterea acelor resturi, ministerul alocând și o sumă pentru toate cheltuielile de desgroapare.

Raport asupra seminarului român din Lipsca. În Lipsca a apărut al IV-lea raport al seminarului filologie de sub conducerea eminentului și conșcutului profesor Dr. Gustav Weigand. Raportul e intitulat astfel: „Vierter Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache zu Leipzig. Herausgeben von dem Leiter des Instituts Dr. Gustav Weigand. Leipzig, Joh. Ambrosius Barth. 1887 — 8° X+336 pag.“ Cuprinsul: Prefață și raport anual de Dr Gustav Weigand. Formarea singularului, de Ernst Bacmeister. Starea actuală a formării pluralului în limba daco-română de Hermann Thalmann. Codicele Dimonie de Dr. G. Weigand. Intrebuintarea lui „pre“ la acuzativ (continutare din anul trecut) de St. Stinghe. Dialectele de pe Criș și Mureș de Dr. G. Weigand.

C E N O U ?

Hymen. Dl dr. Ioan Nemet, avocat în Arad, s'a fidațat cu dsoara Iovanca Pavlovici, în Pâncota, la 7/19 noiembrie. — Dl George Pascu, ales de preot în German, s'a logodit cu dsoara Eufrosina Demetrovici în Petroman.

Sciri personale. Dl dr. At. M. Marienescu a fost ales membru ordinar al Societății literare „Szigligety“ din Oradea-mare. — Dl dr. Alexandru Bordia, fost

practicant la clinica oculistică a profesorului dr. Fuchs din Viena, s'a stabilit ca medic privat în Timișoara (Fabric.) — Dl Coriolan Meseșianu va fi în curând promovat doctor în drept la universitatea din Cluș.

† **Dr. Aurel Broto**, director al băncii de asigurare „Transilvania“ din Sibiu, membru în comitetul central al Asociațiunii, membru al comitetului de supraveghiere al institutului „Albina“, membru în direcțiunea societății comerciale „Concordia“ din Sibiu, membru în comitetul reuniunii agricole din comitatul Sibiuului, membru fundator al reuniunii române de musică din Sibiu și a altor corporațiuni, unul din bărbații noștri cei mai zeloși, a încetat din viață la Sibiu, în 16 decembrie, în etate de 55 ani, jelit de soția n. Minerva Dragits, de frații și surorile: Ana măritată dr. At. M. Marienescu, Sabina, Eugen, Iustina măr. dr. Gr. Sândeian, Victor, Iulian și Lăviu, dimpreună cu alți consăngeni. Înarmorntarea s'a făcut sâmbătă la 18 decembrie n. în Sibiu, luând parte lume multă. În etern amintirea lui!

Maghiarizarea numelui comunelor. Proiectul de lege pentru maghiarizarea numelui comunelor, s'a discutat și votat și în casa magnaților, unde dintre clerul român s'a presintat numai Esc. Sa arhiepiscopul și mitropolitul Miron Romanul, dimpreună cu episcopii sufragani Pr. SS. Lor Ioan Meșianu și Nicolae Popa. Esc. Sa mitropolitul a cerut întelnu să se amâie discuția, apoi, neprimindu-i-se propunerea, a propus mai multe modificări, din cari inse numai cele neesențiale s'au primit.

Duelul Filipescu-Lahovary a produs la București mare agitație în toate cercurile. A fost discutat și în parlament, unde s'a presintat și un proiect de lege, prin care se modifică ~~dispozițiile codului penal privitoare la duel și atât combatenții, cât și martorii, au să fie pedepsiți cu închisoare. Într'aceea justiția își urmează calea; dl Filipescu, și martorii ambelor părți, au fost dați în judecată. Procesul se va judeca în ziua de 15/27 decembrie. Dl Filipescu se va presintă fără apărător.~~

O femeie la teologie. E vorba, serie „Drapelul“ din București, să fie admisă la studiul de teologie, în facultate, o tinera studentă. De ce nu? — întrebă numitul diar, — oare i-ar sedé reu unei superioare de monăstire se șcie și ceva teologie?

CONSPECTUL medicamentelor și specialităților igienice întrebuintate cu succese foarte bune în Institutul Kneippian din Oravița trimite la cerere gratis și franco. Dr. Iulius Schopper, Oravica (Krassó-Szörény m.)

Căldarul săptămânei.

Duminica (XXVIII) Ev. a 11. dela Luca, c 14. gl. 3 a Iuv. 6.			
Ziua sept.	Căldarul vechiu	Căld. nou	Sorele
Duminică	14 SS. M. Tira și Arion	26 † Mart. Stefan	7 58 3 33
Luni	15 SS. Elefterie	27 Ioan Ev. și Ap	7 58 3 34
Marti	16 Prof. Ageu	28 Pruncii nevin	7 58 3 35
Mercuri	17 SS. Prof Daniil	29 Ianathan	7 59 3 36
Joi	18 Mart. Sebastian	30 David	7 59 3 37
Vineri	19 Mart. Bonifaciu	31 Silvestru	7 59 3 38
Sâmbătă	20 Mart. Igație	1 Ian. 1898 a. n.	7 59 3 39

Proprietar, redactor respunțător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ÁLDÁS NR. 296 b.)

TIPOGRAFIA LUI IOSIF LÁNG ÎN ORADEA-MARE.